

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет культури і мистецтв
Кафедра культурології**

ОСОБЛИВОСТІ ФЕСТИВАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: здобувачка 4 курсу, 13-411 гр.
Спеціальності 034 Культурологія
Освітньо-професійної (наукової)
програми Культурологія
Шклярук Валерія Олегівна

Керівник: кандидат мистецтвознавства,
доцент Думасенко С. А.

Рецензент: кандидатка
мистецтвознавства, доцентка
Білик А. А.

Херсон – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Культурологічні засади дослідження	5
1.1. Аналіз джерельної бази.....	5
1.2. Фестиваль як форма культурної комунікації.....	7
РОЗДІЛ 2. Фестивальна культура Херсонщини	10
2.1. Розмаїття культурно-мистецьких фестивалів регіону.....	10
2.2. «Мельпомена Таврії» як флагман фестивального життя Херсонщини	17
ВИСНОВКИ	22
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	24

ВСТУП

Фестиваль посідає особливе місце в сучасному культурно-комунікаційному просторі. Обмін корисною інформацією, спілкування великих груп людей, що представляють різноманітні країни, художні напрями та школи, є вкрай важливими аспектами соціокультурної динаміки ХХІ століття.

Сприяючи розвитку національної духовної культури, фестивалі популяризують українську художню спадщину в контексті демонстрації культурних, мистецьких досягнень їх учасників, презентації самобутніх творчих надбань.

Південь України, зокрема Херсонщина, є батьківщиною низки самобутніх різноманітних фестивалів – загальновідомих та визнаних, зі своєю давньою історією, так і започаткованих в останнє десятиліття, які поступово набувають популярності.

Актуальність кваліфікаційної роботи зумовлена потребою в дослідженні сучасних культурно-мистецьких процесів, зокрема, проблеми розвитку українських фестивалів.

Підняте нами питання розглядається в контексті різних соціогуманітарних наук, зокрема: мистецтвознавства, культурології, історії, соціології. Фестивальна культура Півдня ставала предметом розгляду таких українських учених як: В. Білан, О. Вічна, О. Наумкіна, О. Сіліщенко, М. Юдов та ін.

Вищезазначене зумовило вибір теми дослідження: **«Особливості фестивальної культури Півдня України»**.

Мета роботи – розглянути особливості фестивальної культури Півдня України.

У роботі ставляться та вирішуються такі **завдання**:

- здійснити аналіз джерельної бази;

- розглянути фестиваль як форму культурної комунікації;
- описати розмаїття культурно-мистецьких фестивалів Херсонщини;
- показати «Мельпомену Таврії» як флагмана фестивального життя Херсонщини.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є фестиваль як явище культури.

Предмет дослідження – фестивальна культура Херсонщини.

Структура дослідження. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

КУЛЬТУРОЛОГІЧІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Аналіз джерельної бази

У науковій розвідці О. Паксіної «Морфологічна модель художнього фестивалю як культурної форми» розглядаються загальні та специфічні риси художнього фестивалю як культурної форми у співвідношенні з іншою однопорядковою культурною формою – святом; зафіксована морфологічна модель художнього фестивалю: а) мета – створення художнього творчого задуму у різних видах мистецтв, його реалізація та демонстрація у вигляді процесу змагальності, агону; б) онтологічні основи – конкретний спосіб легітимації через культурну політику, через федеральні та регіональні культурні програми; в) внутрішня структура, представлена з використанням прийому «семіотична аналогія» (як зв'язок синтактики, семантики та прагматики); г) зовнішня загальна структура – соціально-організаційна та функціональна, у якій головну роль відіграють функції естетична, творча (креативна), агональна; д) артефакт – художні колективи, студії тощо. Таким чином, у дослідженні художній фестиваль через його морфологічну модель представлений як поліструктурна культурна форма [14].

У статті М. Юдова та А. Вічної «Творчо-організаційна політика Міжнародного театрального фестивалю “Мельпомена Таврії”» досліджуються творчо-організаційні аспекти діяльності одного з найстаріших фестивалів в Україні – Міжнародного театрального фестивалю «Мельпомена Таврії». Коротко розглядається поняття фестивалю як організаційно-художньої форми, яка є серією демонстраційних публічних показів рівня майстерності (досягнень),

підпорядкованих наскрізній художній ідеї або концепції, локалізованим в обмежений календарний період в певному географічному і культурному просторі; його соціокультурна функція. Аналітичному вивченню піддається статистика географії учасників, організація роботи журі, результати визначення переможців конкурсу» [19, с. 948].

Питання історії, організації, маркетингу, художніх особливостей даного фестивалю також підіймаються в іншій роботі М. Юдова та А. Вічної «Творчо-організаційні принципи діяльності Міжнародного театрального фестивалю «Мельпомена Таврії» [20] та у статті О. Наумкіної та О. Сіліщенко «Фестивалі Херсонщини» [13].

У науковому дослідженні В. Білана «Еволюція організаційно-творчих форм міжнародного театрального фестивалю «Мельпомена Таврії» «здійснено аналіз організаційних змін фестивалю в хронологічному порядку. Автор визначає та характеризує тематичну та програмну наповненість, інноваційні форми менеджменту за час існування фестивалю. Визначено невід'ємний зв'язок ефективного менеджменту фестивалю з його багаторічним існуванням. Актуальність обраної теми полягає в тому, що аналіз фестивалю «Мельпомена Таврії» як організаційно-художньої форми функціонування виконавського мистецтва є складним завданням, ця галузь художньої діяльності, попри численність газетних і журнальних публікацій, систематичні огляди фестивальних подій в електронних засобах масової інформації, залишається за межами інтересів не лише фахівців у сфері менеджменту, а й театрознавців, музикознавців та істориків мистецтв» [2, с. 64].

Низка наукових праць доктора культурології С. Виткалова присвячена регіональному вектору розвитку фестивалів та їх функціонуванню в умовах інокультурної та військової експансії [3; 4].

1.2. Фестиваль як форма культурної комунікації

О. Романова зазначає: «Культуру не можна сприймати як досягнення минулого – вона багато в чому визначає сьогодення і майбутнє не лише окремої особистості, а й усього людства. Культурна комунікація в такому випадку має сприйматися як безперервний культурний діалог, що відбувається на мікросоціальному рівні – між особистостями в середині суспільства, мідісоціальному рівні – між групами комунікаторів у середині суспільства та макросоціальному рівні – між історично сформованими людськими цивілізаціями. Об'єднує їх природна потреба людини у спілкуванні» [15, с. 27].

Вітчизняна дослідниця Л. Микуланинець переконує: «Мистецтво є ключовою ланкою у комунікації. Вона чи не єдина сфера у життєдіяльності цілого людства, засобами якої воно будує відносини з своєю епохою, її матеріальними та духовними надбаннями та органічно входить у вертикаль історичної та соціокультурної ситуації усіх часів. Художні твори постають тим еталоном, що через спілкування із глядачем (слухачем) здатний задовольнити вищу комунікативну потребу персони бути включеною у безперервність буття шляхом актуалізації вічних ідеалів. Завдяки цій функції мистецтво не старіє, забезпечує збереження і передачу традицій та суспільного досвіду, робить окремих індивідуумів людством» [10, с. 320].

«За визначенням С. Безклубенка, термін «фестиваль» означає «масове свято, огляд (демонстрація) досягнень видовищних мистецтв (театрального, музичного, кіно, естради, циркового та ін.)» (2010, с. 200) та походить від «festival», що французькою означає свято та етимологічно пов'язане з латинським «festivus» – веселий, забавний, дотепний, приємний, комфортний. П. Паві пов'язує термін «фестиваль» з англо-іспано-французьким «festival» та німецьким «festspiel», що також свідчить про єдність латинського походження терміна. При цьому автор наголошує

на провідній характеристиці всіх фестивалів – спрямуванні на першовідкритті творчих ідей та фіксації процесів мистецьких пошуків» [цит. за: 2, с. 64].

Як доповнення до вищезазначеного, наведемо цитату Н. Кучиної, яка переконує, що «фестиваль – це не просто конкурс або змагання, у ньому є головне і найцінніше – створення атмосфери свята, а не змагання. Верховенство святкового настрою відрізняє фестивалі від конкурсів, змагань. У фестивалі не потрібно демонструвати обов'язкові елементи. Така форма культурної практики, як фестиваль, відзначається повною свободою. Гармонійне поєднання природи свята і змагального начала свідчить про фестиваль як про універсальне поліфункціональне явище, що сприяє розвитку творчого потенціалу особистості, суспільства загалом» [6, с. 62].

«Виховна та культурно-мистецька роль фестивалів надзвичайно велика. Під час їхньої підготовки і проведення значно оживляється культурне життя, забезпечується залучення людей до культурних цінностей, розширюється культурна інфраструктура. Театральні фестивалі також проводяться за рішенням державних та громадських органів, організацій і культурних товариств» [19, с. 948].

На думку Д. Яковлевої та О. Коваленко, «основною метою організації фестивалів є активізація рівня культурного забезпечення населення. З цієї причини кількість культурно-мистецьких заходів, які проводять протягом останніх років, значно збільшується. Хоча сучасна ситуація в країні та світі сильно вплинула на можливість проведення заходів, тенденція щодо використання їх потенціалу як важливого чинника формування ціннісних орієнтацій, громадянської позиції населення, зокрема молоді, не зазнала змін. Це дозволяє сподіватися, що реформи в Україні лише покращать процес фестивальної діяльності та призведуть до духовного зростання нації» [22, с. 73].

Художній фестиваль як специфічна відмінність від інших однопорядкових культурних форм (наприклад, свята) має своє, тільки йому властиве онтологічне підґрунтя: легітимацію через культурну політику в суспільстві, через державні та регіональні культурні програми. Виходячи з визначення культурної форми та зафіксованої морфологічної моделі художнього фестивалю, можна зробити висновок, що відмінності художнього фестивалю від інших однопорядкових культурних форм полягають у різниці цілей та результатів, характеру функціонування, тобто сукупності властивих культурній формі функцій, закономірностей, сутності, їхніх внутрішніх структур, а також способів легітимації, які зумовлюють їхнє існування. У своїй сукупності ці відмінності детермінують специфічність художнього фестивалю як культурної форми [14, с. 112].

«Виховна та культурно-мистецька роль фестивалів надзвичайно велика. Під час їхньої підготовки і проведення значно оживляється культурне життя, забезпечується залучення людей до культурних цінностей, розширюється культурна інфраструктура. Театральні фестивалі також проводяться за рішенням державних та громадських органів, організацій і культурних товариств» [19, с. 948].

РОЗДІЛ 2

ФЕСТИВАЛЬНА КУЛЬТУРА ХЕРСОНЩИНИ

2.1. Розмаїття культурно-мистецьких фестивалів регіону

«Останні десятиліття позначені інтенсифікацією фестивального руху в Україні, зумовленого багатьма чинниками, в тому числі поступовою трансформацією соціокультурного простору. Означений процес відбувається як в столиці держави, так і в регіонах. Сьогодні фестивальний рух підтримує та допомагає розвиватися виконавцям, жанрам та напрямам, які здебільшого залишаються поза увагою вітчизняних мас-медіа та преси» [19, с. 948].

«Щорічно на Херсонщині організовуються та проводяться понад 30 фестивалів, які дають можливість широким верствам населення розкрити та презентувати свої таланти і здібності. Географія проведення цих масових заходів сягає від Чорноморського узбережжя до мальовничих берегів Дніпра, від Олешківських пісків до широких заповідних степів.

Організаторами даних заходів є громадські діячі, міські Ради населених пунктів, державні установи та центри народної творчості. Хоч форми проведення фестивалів різняться, та мету всі мають одну – виявлення талантів та здібностей, спілкування колективів та громад, формування патріотичних почуттів та розвиток дружніх стосунків у регіоні та країні» [13, с. 412-413].

Шанувальникам кіно варто відвідати Херсон у вересні, коли відбувається Міжнародний фестиваль «КІНОКІМЕРІЯ». У рамках кіноподії в кінотеатрах міста проходять прем'єри від режисерів з різних країн – починаючи від Грузії і закінчуючи Канадою. Жанри кіно та метраж нічим не обмежені, фест має конкурсний характер [7].

Херсонщина славиться низкою музичних фестивалів. Серед них є такі, що вже стали історією, а є й такі, що досить популярними сьогодні. Слід назвати такі події: Міжнародний фестиваль популярної музики «Таврійські ігри», Міжнародний фестиваль «кРок у майбутнє», Всеукраїнський фестиваль патріотичної військової пісні «Оберіг» Міжнародний благодійний дитячий фестиваль «Чорноморські ігри», Всеукраїнський фестиваль дитячої сільської творчості «Золоте зернятко», Регіональний фестиваль хорового виконавства «Чорнобаївський заспів», «Таврійська зірка», «Таврійські передзвони».

«Міжнародний фестиваль популярної музики «Таврійські ігри» Таврійські ігри – міжнародний фестиваль, який проводився в Україні щоліта з 1992 по 2008 роки у м. Каховка. Традиційно фестиваль включав конкурс краси, пивний конкурс, спортивні змагання та шоу-програми, в яких брали участь представники з різних країн. Три дні фестивалю – насичена програма, в якій брали участь музичні колективи з України, дальнього та ближнього зарубіжжя. Денна сцена була представлена молодими виконавцями, на нічній сцені виступали визнані зірки вітчизняної та світової естради. Серед учасників фестивалю – відомі українські та зарубіжні музиканти: «Bad Boys Blue», «BB», Ані Лорак, Брати Гадюкіни, «Deer Purple», «Green Grey», Потап та Настя Каменських, «Скрябін», Руслана, Ірина Білик, «ДДТ», «Мумій Троль», Анжеліка Варум, Філіп Кіркоров, Валерій Меладзе, Крістіна Орбакайте, Алла Пугачова та інші. В рамках фестивалю проходив конкурс краси «Таврійська красуня», пивний чемпіонат, змагання спортсменів – екстремалів. Автором ідеї, почесним президентом, головою оргкомітету був Микола Баграєв. Організатор - ЗАТ «Таврійські ігри». За свою історію «Таврійські ігри» провели понад 800 різноманітних заходів: Дні міст, державні свята, професійні свята, корпоративні та приватні акції, рекламні акції» [13, с. 417].

Найбільш масштабним та престижним дитячим фестивалем України є «Чорноморські Ігри», історія яких розпочалася 1998 року в місті Скадовськ, на березі Чорного моря. Засновником фестивалю є Микола Баграєв.

«Місія «Чорноморських Ігор» – пошук, відкриття, творчий та духовний розвиток талановитих дітей України незалежно від їх національного походження, рівня освіти та фінансових можливостей. Також завданням проекту є ознайомити широкий загал з талановитими дітьми України за допомогою усіх традиційних та сучасних видів комунікацій. <...> Також у рамках фестивалю реалізовується освітня програма у форматі дискусійних клубів, майстер-класів, конференцій за участі дітей, батьків, педагогів та фахівців музичної індустрії. Одним з концептуальних напрямів фестивалю є залучення дітей до його реалізації. В режисерській, адміністративній групах, у пресцентрі навчаються та практикуються майбутні фахівці в галузях культури та медіа» [18].

«У фестивалі беруть участь талановиті діти з усіх куточків України у віці від 6 до 16 років. Фестиваль «Чорноморські Ігри» дає можливість багатьом дітям розкрити свій талант. Найвідомішими випускниками «Чорноморських Ігор» стали: Тіна Кароль, Надя Дорофєєва, Настя Каменських, Іван Дорн, Міка Ньютон, Іван Березовський, Олександр Панайотов, MamaRika, Юлія Войс, Кирило Туриченко, Жєня Анішко, Юлія Саніна та інші українські виконавці» [17].

«Цьогорічний фестиваль особливий. Він присвячений знаковій події – 30-й річниці незалежності України та об'єднає у Скадовську талановитих дітей з різних куточків України, а також популярних артистів та відомих діячів української музичної індустрії.

Головний конкурс «Чорноморських Ігор» – вокальний. У ньому беруть участь діти віком від 6 до 16 років. Вперше на участь у конкурсі надійшло понад 2 тис. заявок абсолютно з усіх областей України, в т. ч.

тимчасово окупованих. Заявки приймалися впродовж 2-х років, оскільки у 2020-му фестиваль довелося перенести через ситуацію з коронавірусом. Після відбіркових турів до фінальної частини пройшли 50 виконавців та вокальних гуртів, які представлятимуть 18 областей нашої країни» [18].

«Суспільна цінність проекту полягає у тому, що це наймасштабніший та найстабільніший дитячий фестиваль-конкурс в Україні, участь у якому є безкоштовною. Вокальний конкурс «Чорноморських Ігор» визнаний одним з найсильніших в Україні. Понад 500 талановитих дітей щороку потрапляють у світ професії артиста і мають змогу зустрічі та отримання досвіду від фахівців, які визначають моду та напрям сучасної музики. Близько 3 тисяч дітей стають не просто глядачами, а й активними учасниками події. Близько 50 тисяч осіб отримують змогу стати безпосереднім свідком великого музичного свята за участі провідних виконавців України. Ще близько 4 млн. людей знайомляться з юними талантами України через телебачення та інтернет. Щороку мінімум 10 випускників фестивалю обирають професійну музичну кар'єру і стають частиною спільноти українських музикантів нової формації, що є вкрай важливим для розвитку національної музичної індустрії» [18].

«Міжнародний фестиваль «Рок у майбутнє». «Рок у майбутнє» - міжнародний відкритий рок фестиваль, який щорічно проходить у м. Херсоні. Фестиваль був створений з метою об'єднання зусиль композиторів, музикантів, ЗМІ, суспільства й влади задля пошуку та підтримки молодих виконавців, популяризації найкращих прикладів сучасної рок-музики, сприяння встановленню дружніх відносин між молоддю різних країн, укріпленню толерантності між представниками усіх народів й народностей, що проживають, як на території України, так і за її межами. Особливістю фестивалю є пропаганда здорового способу життя.

У концертних програмах беруть участь зірки української естради та всесвітньо відомі групи, які виконують свої композиції в різних стилях рок музики. Організатором фестивалю є Херсонська облдержадміністрація, херсонське міське громадське об'єднання «За майбутнє Херсона» [13, с. 418-419].

Тим же, хто віддає перевагу живопису, буде цікаво відвідати подію, звану «Таврійський тиждень мистецтв (Tavria Art Week) «Забалка»». Це чудовий арт-фестиваль, у рамках якого проводяться мистецькі та ремісничі виставки, майстер-класи, консультації. Тут можна познайомитися з різними техніками ремесла та живопису – наприклад, з макраме та технікою Ебру. Щодо дати та місця проведення фесту: вона припадає на початок грудня, місцем традиційно є бібліотека імені Олеса Гончара [7].

«Регіональний фестиваль хорового виконавства «Чорнобаївський заспів». На мальовничій Херсонщині вже десять років поспіль побутує добра традиція – в літній сезон проводити яскравий і колоритний фестиваль хорового виконавства. Щорічно учасників пісенного дійства хлібом-сіллю зустрічає привітна Чорнобаївка. У «Чорнобаївському заспіві» беруть участь тільки сільські хорові колективи, справжні митці-самородки, люди з щирими українськими серцями, для яких пісня стала другим покликанням. Головною метою проведення фестивалю є сприяння подальшому розвитку хорового мистецтва, збереження і поширення українських національних хорових традицій, активізація роботи по підвищенню рівня виконавської майстерності самодіяльних хорових колективів. Вперше «Чорнобаївський заспів» пройшов у 1998 році і мав статус обласного. Та з кожним роком коло виконавців розширювалося. За роки проведення фестивалю в ньому взяли участь майже всі хорові колективи Херсонської області, а також гості із Кіровоградської, Дніпропетровської, Одеської, Вінницької, Запорізької, Миколаївської та Київської областей. А це понад 6 тисяч учасників. Фестиваль заснований

за ініціативи та матеріальної підтримки голови ради ПОК «Зоря», Героя України, двічі Героя Соціалістичної Праці Моторного Дмитра Костянтиновича. Даний форум є яскравим, незабутнім дійством. Його гімн, написаний Д. Моторним, оспівує благородну хліборобську справу і цілковито передає настрій людей, що поєднали в співочій душі любов до рідної землі та прагнення вічної краси. Виконавці демонструють високу культуру акапельного співу, вокальну майстерність, оригінальні обробки українських народних пісень. Виконавський рівень учасників фестивалю викликає у глядачів справжнє захоплення. Адже пісня – душа народу, в ній сплелися історія, мрії та прагнення багатьох поколінь. Любов до народного співу невідривна від любові до рідної землі. Тому, плекаючи шану до української пісні, організатори фестивалю рік у рік будують вічний храм справжнього мистецтва» [13, с. 414-415].

«Міжнародний фестиваль народної творчості «Купальські зорі» Кожного року у першу суботу на початку липня у м. Гола Пристань збирає друзів фестиваль «Купальські зорі», метою якого є пропаганда та популяризація народної творчості, відродження традиційних свят та обрядів, обрядової пісенної спадщини, підтримка та розвиток української національної культури, народних промислів та декоративно-прикладного мистецтва, розширення культурних, туристичних, інформаційних та ділових зв'язків через засоби творчого спілкування між регіонами України та державами. Фестиваль включає конкурси фольклорних колективів на найкращий купальській обряд, виступи фольклорних, етнографічних, театральних, хореографічних колективів, ансамблів народної пісні, театрів мод, троїстих музик, у репертуарі яких присутня народна обрядова тематика свята Івана Купала. Всі учасники нагороджуються дипломами та пам'ятними сувенірами з емблемою Всеукраїнського благодійного фестивалю народної творчості «Купальські зорі». Організаторами Міжнародного фестивалю народної творчості «Купальські зорі» є

Міністерство культури і туризму України, обласний центр народної творчості, відділ культури і туризму Голопристанської райдержадміністрації» [13, с. 420-421].

Чудовою за своєю яскравістю програмою може похвалитися ХерсОН ФЕСТ, що проводиться на початку травня на набережній Ушакова. Він присвячений вуличній їжі та мистецтву – саме за рахунок цієї події і вражає своєю програмою, оскільки фестивалі такого роду цим і славляться. Так, програма включає дегустації страв вуличної кухні, музичні концерти, танцювальні та театралізовані вистави, шоу аніматорів, вуличні арт-виставки, майстер-класи, лекції. Кухня представлена найрізноманітніша – від американських хот-догів до українських вареників. Також тут можна насолодитися різними напоями – зокрема, крафтовим пивом та авторськими винами від різних виробників (зокрема від фермерів) [7].

«Фестивальний рух вносить значний вклад у соціальне та економічне життя України, Херсонщини зокрема. Він впливає на соціокультурну ситуацію в місцях їх проведення. Проведення фестивалів має величезне значення для збереження єдиного культурного простору країни в умовах масового скорочення гастрольної діяльності в нашій державі. Для сільських музичних колективів, установ додаткової освіти, в тому числі і для музичних шкіл – це нині чи не єдина можливість виступити за межами свого міста, району, села. Оскільки фестивалі – заходи масові, тому і приваблюють увагу політичних діячів та бізнес організацій своїми рекламними та комунікаційними ресурсами. Головне у фестивалі – свято, яке він дарує усім своїм учасникам та відвідувачам» [13, с. 425].

2.2. «Мельпомена Таврії» як флагман фестивального життя Херсонщини

«Родзинкою фестивального руху Херсонщини є один з найвідоміших театральних фестивалів в Україні – міжнародний театральний фестиваль «Мельпомена Таврії». Спектаклі і концерти цього фестивалю привертають, насамперед, художню інтелігенцію, для якої вони стають важливою формою професійного спілкування. Міжнародний театральний фестиваль «Мельпомена Таврії» – свято справжнього театального мистецтва на Херсонщині» [13, с. 423].

На офіційному сайті фестивалю читаємо: ««Мельпомена Таврії» - міжнародний театральний фестиваль, який відбувається щорічно у Херсоні. Заснований у 1999 році. За 22 роки існування зіграно близько 450 вистав за участі понад 200 театрів.

Метою "Мельпомени Таврії" є популяризація мистецтва, обмін досвіду між творчими колективами, ознайомлення глядачів із найцікавішими виставами театрів із різних областей України та інших країн.

У межах фестивалю відбувається конкурсний перегляд театральних прем'єр. Експертна рада відзначає кращих акторів, сценографію, музичне та режисерське оформлення. Переможців нагороджують дипломами. Окрім того, традиційними для «Мельпомени Таврії» є вулична хода, театральний капустак, гала-концерти, присвячені відкриттю і закриттю фестивалю, green zone та багато іншого.

Президент фестивалю – художній керівник ХОАМДТ ім. М.Куліша, народний артист України Олександр Книга» [9].

На думку В. Білана, «кожен з українських театральних фестивалів намагається сформувати власне обличчя, а Херсонський – впевнено і з самого початку виявив своє, оскільки назвався «Всеукраїнським

фестивалем музичних прем'єр». Тобто, як і 120 років тому (в час утворення М. Кропивницьким своєї театральної трупи), в Херсоні роблять ставку на музично-драматичне видовище, а не на «чистий» музичний чи драматичний жанр. А практично усі обласні театри в Україні – це саме музично-драматичні театри з власним оркестром, хором і танцювальною групою. Фестиваль працює згідно з «Положенням “Мельпомена Таврії”». Фестиваль «Мельпомена Таврії» – конкурсний. Тому, окрім обов'язкової атмосфери свята, веселощів і розваг для публіки, він вимагає кмітливості й організаційної спритності від директорів і режисерів театрів, які беруть у ньому участь, а також напруженої аналітичної роботи журі» [2, с. 65].

«У фестивальному перегляді журі відзначає кращих акторів, сценографію, музичне і режисерське вирішення вистав. Кожен із запрошених колективів окрім показу конкурсної вистави бере участь в карнавальній ході вулицями міста, театральному капуснику, гала-концертах, присвячених відкриттю і закриттю фестивалю. На базі театру всі дні фестивалю працює прес-клуб, де спілкуються театри-учасники, журналісти і гості фестивалю. Проходять творчі лабораторії для керівників любительських колективів. На театральній площі в дні проведення фестивалю проходять вуличні вистави.

Організаторами є Міністерство культури і туризму України, Національний Союз Театральних Діячів України, Херсонська обласна державна адміністрація, Херсонський обласний академічний український музично драматичний театр ім. М. Куліша, "Фестивальний центр" за допомогою ЗАТ "Таврійські ігри" і Херсонського міськвиконкому» [13, с. 423-424].

«До складу журі фестивалю-конкурсу щорік входять кращі театральні діячі, театрознавці і театральні критики України. Журі фестивалю має два склади — професійне та альтернативне (журналістське). Оскільки обидва склади суддів мають право вручати

нагороди переможцям фестивалю, і подекуди їхні судження розходяться, то диплом переможця у деяких номінаціях, як це не парадоксально, за рішенням кожного журі може присуджуватись одночасно двом претендентам» [19, с. 950].

«Фестиваль-конкурс «Мельпомена Таврії» відкривається урочистою ходою вулицями міста, в якій задіяні учасники фестивалю. Крім показу конкурсної вистави і карнавальної ходи, вони беруть участь у театральному капуснику, гала-концертах, присвячених відкриттю та закриттю фестивалю. На базі Херсонського обласного музично-драматичного театру імені М. Куліша впродовж фестивалю працює прес-клуб, в якому спілкуються учасники, журналісти, гості фестивалю. Також відбуваються творчі лабораторії для головних режисерів театрів і директорів. Крім цього, на театральній площі в дні проведення фестивалю проходять вуличні заходи за участю кращих творчих колективів Херсонської області та театрів-учасників фестивалю» [2, с. 65].

«Фестиваль відвідали 122 вітчизняних та зарубіжних колективи з 64-х міст. Загалом у фестивалі взяли участь театри з 14-ти країн. Найпопулярнішими з авторів, за творами яких демонструвались постановки, стали: Микола Гоголь (12 постановок), Антон Чехов (10 постановок), Вільям Шекспір (9 постановок), Микола Куліш (6 постановок). Лідерами серед п'єс, що були представлені на огляд журі стали: «Одруження» М. Гоголя (4 рази), «За двома зайцями» М. Старицького (3 рази), «Лісова пісня» Лесі Українки (3 рази). Домінуюче положення класики в репертуарі фестивалю свідчить про зрілість і високий художній і професійний рівень колективів, які приїждять для участі в конкурсі. Переважна кількість театральних колективів, які приїздили на фестиваль, були театри з Києва» [19, с. 950].

«Слід зазначити, що театральний фестиваль «Мельпомена Таврії» уже протягом 22 років збирає на Херсонщині найкращі театральні

колективи всієї України. Участь у ньому беруть також закордонні трупи з Азербайджану, Білорусі, Грузії, Ізраїлю, Латвії, Литви, Молдови, Польщі, Португалії, Придністров'я, Росії, Румунії, Угорщини, Франції.

За 22 роки існування фестивалю на його сценах зіграно 436 вистав за участі 212 театрів, представлено 98 міст та 18 країн світу.

Упродовж існування фестивалю суддями було оцінено і нагороджено дуже багатьох учасників. Це свідчить не лише про об'єктивність і демократичність вибору суддів, а й про професіоналізм у виборі переможців, ретельний добір вистав організаторами фестивалю. За час проведення фестивалю жодна вистава не ставала переможцем у всіх номінаціях, це засвідчує різнобічність і різну ідейну мистецьку спрямованість «Мельпомени Таврії», що дає всім театральним колективам шанс бути відзначеними за свої мистецькі здобутки» [2, с. 70].

За словами М. Юдова та А. Вічної, «організатори свідомо ставлять на меті систематично розширювати перелік номінацій. Цей процес важко виправдати прагненням вдосконалити номінаційний перелік. Кожного року організатори створюють все нові й нові номінації. Очевидним стає висновок, що список номінацій щороку носить ситуативний характер – він формується в залежності від представлених до конкурсу вистав, їхньої жанрової різноманітності і вражень членів журі від побаченого. Тобто номінації не є заздалегідь визначеними. До прикладу, у 2015 р. Є. Нищук отримав нагороду у номінації «За створення сценічного образу героя-романтика» у виставі Київського національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка «Момент кохання» за оповіданням В. Винниченка «Момент». А в 2007 р. Київський академічний театр оперети отримав нагороду «За збереження традицій класичного мюзиклу» за виставу «Моя чарівна леді»» [19, с. 951].

«Таким чином, Херсонський театр імені Миколи Куліша (засновник фестивалю) та «Фестивальний центр», який працює впродовж усього року,

розширив свою творчо-організаційну діяльність і є яскравим прикладом адаптації до нових умов існування. Організаторам фестивалю «Мельпомена Таврії» вдалося створити висококонкурентний інноваційний фестиваль, створити творчу атмосферу та мотивацію для всіх його учасників. За час існування фестивалю була відпрацьована та вдосконалена організаційно-виробнича структура, планування процесів та етапів його організації в часі та синхронізацію всіх заходів. Завдяки вдалому інноваційному менеджменту фестиваль «Мельпомена Таврії» сьогодні в Україні є таким заходом, який не лише не припиняв свою діяльність і не втратив свою актуальність, а й удосконалював свою організаційно-творчу модель, враховуючи політичну, соціально-культурну та економічну дійсність. Фестиваль інтегрувався в усі комунікації, пов'язані з глядачем міста. І навіть у період карантину він продовжує активну роботу і проводить різні активні онлайн-заходи – віртуальний репертуар вистав, прямі ефіри з екскурсіями і майстер-класами, відкриття нових театральних мистецьких майданчиків» [2, с. 71].

«Загалом треба відмітити, що майже всі зарубіжні колективи, які коли-небудь відвідували фестиваль, не залишалися обділеними, отримуючи нагороди в тих чи інших номінаціях. Організатори фестивалю цього факту не приховують і обґрунтовують його бажанням налагодити зв'язки з театральним зарубіжжям. Тому намагаються зробити приємність закордонним гостям і залишити по собі хороше враження. Однак, говорити про цілковиту упередженість та заангажованість журі в оцінці зарубіжних колективів не доводиться. Скоріше можна спостерігати доброзичливе і гостинне ставлення до іноземців» [19, с. 952].

ВИСНОВКИ

Аналіз джерельної бази виявив зацікавленість як вітчизняної, так і зарубіжної наукової спільноти у фестивальній культурі, структурі художнього фестивалю, фестивальному житті України, зокрема Херсонщини, найбільш цікавих, захоплюючих та масштабних подіях міста та області.

Практична значущість фестивалів обґрунтовується їх поліфункціональним характером. У контексті події використовуються різноманітні комунікативні моделі, що передбачають обмін творчим досвідом, демонстрацію культурно-мистецьких здобутків, спілкування учасників з реципієнтами, відвідування вистав, концертів, заходів, участь у конкурсах, перформансах, флешмобах, що супроводжують той чи інший фестиваль тощо.

Фестивалі відзначаються різноманітними функціями. Домінування певної залежить від характеру, мети та завдань заходу. Зазвичай провідною є комунікативна; проте естетична, культуротворча, емотивна, ідеологічна, просвітницька, виховна також мають місце.

Фестивальна культура Херсонщини є доволі різноманітною, барвистою та різнорівневою. У нашому регіоні проходять музичні, театральні, кінофестивалі, кулінарні, військово-патріотичні; дитячі, молодіжні; аматорські, професійні; міські, регіональні, всеукраїнські, міжнародні та ін.

Значна роль у популяризації фестивальної культури Херсонщини належить Херсонському обласному центру народної творчості. За безпосередньої участі співробітників Центру відбуваються такі заходи: Обласний фестиваль народної творчості «Різдвяні Хорли», відкритий фестиваль молодіжних культур «ЕКСТРИМ», Регіональний конкурс хорового виконавства «Чорнобаївський заспів», відкритий фестиваль

народної творчості «Душа Півдня» та гастрофест «Таврія-Борщ», Фестиваль рибальської юшки «Kizim Юшка fest», Обласний конкурс театральних колективів «Театральна весна Херсонщини», Обласний фестиваль-конкурс військово-патріотичної творчості «Опалені війною».

Значне місце в культурному житті регіону також посідають благодійний дитячий фестиваль «Чорноморські ігри», Міжнародний фестиваль народної творчості «Купальські зорі», Міжнародний фестиваль «КІНОКІМЕРІЯ».

Флагманом фестивального життя Херсонщини є Міжнародний театральний фестиваль «Мельпомена Таврії». За більш ніж двадцятирічну історію фестивалю було зіграно близько 450 спектаклів понад 200 театрами України та країн Європи. «Мельпомена Таврії» безпосереднім чином впливає на загальний культурний розвиток Херсона, залучаючи вітчизняних та іноземних туристів, сприяючи розвитку місцевої інфраструктури, підвищуючи естетичну, інтелектуальну культуру населення міста.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бесараб О. Фестивалі сучасного музичного мистецтва як один із показників напрямку розвитку масового мистецтва в Україні періоду незалежності. Актуальні питання гуманітарних наук. 2020. Вип. 30(1). С. 47-53.
2. Білан В.В. Еволюція організаційно-творчих форм міжнародного театрального фестивалю «Мельпомена Таврії». Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого. 2021. Вип. 27-28. С. 63-72.
3. Виткалов С.В. Мистецький фестиваль в умовах інокультурної та військової експансії. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. 2014. Вип. 20(1). С. 181-185
4. Виткалов С.В. Фестивальний рух як культурний феномен сучасності: аналіз регіонального вектора. Культура України. Серія : Культурологія. 2016. Вип. 52. С. 182-190.
5. Давидовський К. Міжнародний фестивальний рух у формуванні культурно-мистецького середовища України (на прикладі міжнародних музичних фестивалів "Київські літні музичні вечори" та "Віртуози планети"). Культурологічна думка. 2011. № 3. С. 94-100.
6. Кучина Н.І. Фестиваль як феномен культури. Культура України. 2019. Вип. 65. С. 57-68.
7. Колорит Херсона – традиції, фестивали и менталитет местных жителей <https://www.orangesmile.com/destinations/kherson/traditions--1041356.htm>
8. Корольчук О.Л., Виткалов С.В. Фестивальна регіональна практика в проблемному ціннісному аспекті сучасної культурної

ситуації. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Мистецтвознавство. 2015. Вип. 21(1). С. 113-117.

9. Міжнародний театральний фестиваль «Мельпомена Таврії». URL: <https://melpomena.ks.ua/>

10. Микуланинець Л. М. Мистецтво як засіб культурної комунікації людства. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2018. № 3. С. 317-321.

11. Мухарський Д., Якушева Д., Анастасова В. Фестивальна культура Миколаївщини: сучасний досвід. Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія : Сценічне мистецтво. 2020. Т. 3, № 1. С. 54-65.

12. Набоков Р.Г. Фестиваль у контексті святково-сміхової культури. Культура України. 2013. Вип. 43. С. 118-126.

13. Наумкіна О.В., Сіліщенко О.П. Фестивалі Херсонщини. Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві. 2016. Вип. 1 (12). С. 412-425.

14. Паксина Е.Б. Морфологическая модель художественного фестиваля как культурной формы. Вестник Кемеровского государственного университета культуры и искусств. 2017. №. 40, С. 108-113.

15. Романова О.О. Культурна комунікація як чинник розвитку соціокультурних процесів. Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Сер. : Філологічна. 2013. Вип. 38. С. 26-28.

16. Федорова Є.В. Поняття "фестиваль" та його мистецтвознавчі аспекти. Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Філософія, культурологія, соціологія. 2017. Вип. 13. С. 110-120.

17. Чорноморські ігри. URL: <https://www.tavriagames.com/chornomorski-igri.html>

18. «Чорноморські Ігри»-2021. Для дітей заради майбутнього! З любов'ю до України! URL: <https://newday.kherson.ua/chornomorski-igri-2021-dlya-ditej-zaradi-majbutnogo-z-ljubov-ju-do-ukraini/>
19. Юдов М., Вічна А. Творчо-організаційна політика Міжнародного театрального фестивалю «Мельпомена Таврії». Народознавчі зошити. 2017. № 4. С. 948-953.
20. Юдов М.О., Вічна А.В. Творчо-організаційні принципи діяльності Міжнародного театрального фестивалю «Мельпомена Таврії». Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого. 2017. Вип. 20. С. 57-65.
21. Яковлев О.В. Фестивальний рух як чинник інтеграції та збереження національного культурного ландшафту. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2018. № 4. С. 56-60
22. Яковлева Д.М., Коваленко О.В. Фестивальна діяльність як феномен сучасного культурного простору: аналіз регіонального вектору. Соціально-гуманітарний вісник. 2020. Вип. 34. С. 71-73.